

ГРУПА 20 КАО МУЛТИЛАТЕРАЛНИ ОКВИР ГЛОБАЛНОГ УПРАВЉАЊА – СЛУЧАЈ СТРАТЕГИЈЕ ОДРЖИВОГ РАЗВОЈА

Марко Дашић и Ђорђе Сјеничић
Универзитет у Београду, Факултет политичких наука

Неспорна је чињеница да Група 20 (Г20) представља резултат непосредног управљачког одговора на економску и финансијску кризу у Југоисточној Азији. Њена релевантност потврђена је избијањем нове кризе 2008. године, садржајно исте, али према опсегу и последицама знатно погубније. Ипак, Г20 опстаје као глобални управљач и у околностима које нису значајно обележене кризним догађајима. Овај мултилатерални дипломатски процес 19 држава и Европске уније наставља са праксама управљања које одликују најмање две издвојене особине: а) у њеном деловању видљиви су учинци умрежавања различитих актера међународних односа и б) домашај деловања, у погледу разматраног дневног реда, превазилази потребе санирања последица кризе.

За предмет истраживања аутори издвајају идентификовање савремених процеса глобалног управљања, чији су учинци видљиви у раду мултилатералног дипломатског процеса Г20, и испитивање односа међу њима. Учиниће то прегледним посматрањем из два изабрана угла: а) „преклапајућег чланства” учесника мултилатералног дипломатског процеса Г20 и њихове припадности одређеним структурама мултилатералне дипломатије и б) разматрања покренутих питања која доминирају дневним редом глобалног управљања мултилатералним светом у различитим структурама мултилатералне дипломатије. Истакнуто место у истраживању заузима анализа схватања концепта глобалног раста и развоја на самитима Г20, од Вашингтона 2008. године до Бризбејна 2014. године, са крајњим циљем давања одговора на питање: да ли је Група 20 место производње дневног реда за управљање глобалним растом и развојем?

Кључне речи: *Група 20, одрживи развој, дипломатија, глобално управљање, мултилатерализам*

Увод

Прихватимо ли тврдњу Џозефа Наја (Joseph Nye), угледног америчког политиколога, да „моћ увек зависи од контекста”¹, потребно је додатно испитати каква је моћ дипломатије у околностима глобализације. Неопходно је на том путу

¹ Joseph S. Nye, *The Future of Power*, New York: Public Affairs, 2011, p. XIV.

имати у виду парадокс „истовременог повећања и смањења света: растом броја људи, нових држава, количине новца, уз краће дистанце и мањак времена потребног за реаговање² и нужну потребу на коју нам указује Јан Арт Шолте (Jan Aart Scholte) да се, баш као и свим друштвеним односима, тако и онима који су по свом обухвату глобални, управља.³ Симултано, импресивно и готово тренутно „проширење, продубљење и убрзање светске међузависности“⁴ не пружају прилике оклевању, а управљачке грешке никада не праштају. Због тога је у временима великих неизвесности потребно пронаћи место са којег ће се најделотворније управљати глобалним односима. Послужићемо се једном метафором Кишора Махбубанија (Kishore Mahbubani) о контрадикцији националних и глобалних интереса. Целокупно човечанство је, према Махбубанију, „смештено у 193 кабине на истом броду (...), а ми имамо капетане и посаде који се брину о појединачним кабинама, али не и капетане и посаду који би се бринули за брод у целини“.⁵ Поставља се сасвим логично питање: ко решава, координирано и делотворно, проблеме који су пропуштени кроз границе националних држава, односно „проблеме без пасоша“?⁶

Данас је Група 20 једно од места са којег се управља друштвеним односима глобалног опсега. Настала је 1997. године. Околности тадашње, пореклом азијске, али по последицама светске економске и финансијске кризе учиниле су неизбежном потребу давања брзог одговора за санирање постојећих и предупредивање могућих консеквенци. Група 19 држава, најнапреднијих у развоју, и Европске уније споразумно је постала давалац таквог одговора. И данас се ова мултилатерална форма међународног организовања посматра и држи за најизгледнијег добитника надметања у настојању да се утврди централно место споразумног постизања одлука о управљању глобалним пословима које би требало да буду у интересу свих којих се тичу. Поједини аутори су ту идеју и преточили у институционалну форму Глобалног управљачког одбора (Global Steering Committee) светских послова.⁷

За предмет истраживања издвојили смо идентификовање савремених процеса глобалног управљања чији су учинци видљиви у раду мултилатералног дипломатског процеса Групе 20 и испитивање односа међу њима. Учинићемо то прегледним посматрањем из два изабрана угла: а) „преклапајућег чланства“ учесница мултилатералног дипломатског процеса Г 20 и њихове припадности одређеним структура-

² Parag Khanna, *The Second World: How Emerging Powers Are Redefining Global Competition In The Twenty-First Century*, London: Penguin Books, 2009, p. IX.

³ Jan Aart Scholte, "Introduction", in: Jan Aart Scholte (ed.), *Building Global Democracy? Civil Society and Accountable Global Governance*, New York: Cambridge University Press, 2011, p. 1.

⁴ John Baylis, Steve Smith, & Patricia Owens (eds.), *The Globalization of World Politics: An Introduction to International Relations*, 5th edn., New York: Oxford University Press, 2011, p. 16.

⁵ Kišor Mahbubani, "Velika konvergencija: Azija, Zapad i logika jednog sveta", Centar za međunarodnu saradnju i održivi razvoj, I izdanje, Beograd, 2015, str. 130.

⁶ Kofi A. Annan, "Problems Without Passports", *Foreign Policy*, vol. 32, no. 5, 2002, pp. 30-31.

⁷ Реч је о исказивању промене суштине Г20 која би након постигнутих резултата у решавању постојеће кризе постала средишно место преговарања и управљања у измењеној структури глобалног управљања. Наведено према: Colin I. Bradford and Lim Wonhyuk, "Toward the Consolidation of the G20: From Crisis Committee to Global Steering Committee" in: Colin I. Bradford, Lim Wonhyuk (eds.), *Global Leadership in Transition: Making the G20 More Effective and Responsive*, Brookings Institution Press, Washington DC and Korea Development Institute, 2011, pp. 1-10.

ма мултилатералне дипломатије и б) позиције одрживог развоја коју заузима на дневном реду глобалног управљања мултилатералним светом у различитим структурама мултилатералне дипломатије. Посебно место у предузетом истраживању заузима делимично представљање рада Уједињених нација (УН, United Nations), као нарочито активног актера међународних односа по питању одрживог развоја, удружења земаља југоисточне Азије (ASEAN: Association of Southeast Asian Nations), изабраног према критеријуму преклапајућег чланства и Групе глобалне владавине (3G, Global Governance Group), као главног „критичара” дипломатије Г20.

Како бисмо предупредили опасност „безобалности” постављеног предмета истраживања морамо извршити најмање три радње усмерене на постављање јасних граница. Прва међу њима је ограничење временског опсега истраживања на период од 2008. године до данас. За кључни моменат у избору почетка истраживања идентификовали смо економску и финансијску кризу глобалног опсега и подизање нивоа представљања учесника Г20 на ниво шефова држава или влада и одговарајућих представника Европске уније. Друго, неопходно је напоменути да је глобални обухват истраживања неминован због смештања процеса глобалног управљања у средиште истраживања.

Трећа радња усмерена је на концептуална ограничења. Подразумева изградњу прецизног категоријално-појмовног апарата. Неопходно је одредити макар радна одређења средишних концепата предузетог истраживања и додатно разјаснити поједине чиниоце његовог предмета. Пре свега, глобално управљање и глобалну владавину посматраћемо као идентичне концепте. Најпознатије одређење глобалне владавине/управљања (*global governance*) које се у истраживању у потпуности прихвата понудио је Џејмс Розенау (*James Rosenau*) у ауторском чланку објављеном 1995. године у часопису: *Глобална владавина: преглед мултилатерализма и међународних организација (Global governance: A Review of Multilateralism and International Organizations)*. Глобална владавина, према саопштеној дефиницији „укључује системе правила на свим равнима људске делатности – од породице до међународне организације – у којима тежење остваривању циљева има транснационалне реперкусије”.⁸ Друго, користилићемо одређење мултилатерализма које је пружио Џон Џерард Раги (*John Gerard Ruggie*) уз додатне измене које представљају одговор на захтеве времена у којем се истраживање спроводи. „Координиране односе између три или више држава према утврђеним начелима”⁹ населићемо и „новим недржавним актерима” и на тај начин извршити „подешавање дипломатије”.¹⁰ Последњи концепт који чини кор истраживања јесу мреже, у интерпретацији Ен-Мари Слотер (*Ann-Marie Slaughter*). Њено разумевање Г20 као „мреже државних власти”¹¹ са хоризонталним и вертикалним димензијама додатно ћемо употпунити плурилатералним облицима заједничког управљања структура мултилатералне дипломатије, држава и недржавних актера.

⁸ Одређење глобалне владавине преузето је из: Jelica Stefanović-Štambuk, "Multilateralizam i interregionalizam za novu arhitekturu globalne vladavine", *Godišnjak Fakulteta političkih nauka*, vol. 3, br. 3, 2009, str. 419.

⁹ John Gerard Ruggie, "Multilateralism: The Anatomy of an Institution" in: John Gerard Ruggie (ed.), *Multilateralism Matters: The Theory and Praxis of an Institutional Form*, Columbia University Press, New York, 1993, p. 8.

¹⁰ Andrew Cooper, Brian Hocking, "Governments, Non-governmental Organizations and Re-calibration of Diplomacy", *Global Society*, Vol. 14, No. 3, 2000, pp. 361-376.

¹¹ Anne-Marie Slaughter, *A New World Order*, Princeton University Press, Princeton, 2004, p. 11.

И сам концепт развоја подложен је различитим интерпретацијама, историјски и теоријски. Са потпуним правом прихватамо тврдњу Глина Робертса (Glyn Roberts) да се „развој може промишљати једино у идеолошком оквиру“.¹² Додатно, неминовно се у истраживању служимо Брутландовим извештајем¹³ који постаје опште место у анализи одрживог развоја. И, коначно, одрживи развој препушта своје место зеленом расту који се под тим називом, и у својој измењеној суштини, налази на агенди данашњег глобалног управљања.

Да ли је Група 20 место производње дневног реда за управљање глобалним растом и развојем? Талебовски речено, настала је да би се решила „Црног лабуда“¹⁴, једне „ретке, изузетно значајне и ретроспективно предвидљиве“¹⁵ појаве каква светска економска и финансијска криза заиста јесте била, а данас постојано делује по многим другим питањима. Покушаћемо да одговоримо на постављено истраживачко питање на следећи начин: а) језичком анализом дневног реда самита Г20 од 2008. до 2014. године; б) кратким прегледом деловања одабраних мултилатералних структура по питању одрживог развоја и зеленог раста чије су чланице истовремено и учеснице Г20; ц) укрштањем добијених података и доказивањем тезе о предводничкој управљачкој улози Г20 у мрежи глобалног управљања.

Дневни ред самита Групе 20: од одговора на кризу до зеленог раста¹⁶

Властитим увођењем новог формата дипломатског преговарања, самит дипломатије или дипломатије на врху, преговарачки процес Г20 пружио је иницијални одговор на кризу 2007. године сопственим подешавањем структуре мултилатерализма. Додатну вредност пружио је место одржавања првог самита.

Иако је председавајући Г20 у том тренутку био Бразил, самит је одржан у Вашингтону (Washington, DC). Тако је 15. новембар 2008. године означио почетак нове ере у развоју Групе 20 и покренуо расправе, не без основа, о подешавању архитектуре глобалне владавине. Поново је порасла транспарентност Г20, а преговарачки процес се легитимније и озбиљније упустио у комуникацију са јавностима. Критичари су се одмах устремили на подривање свежег покушаја управљања међународним пословима; све им је личило на Групу 22, односно Групу 33 и њихове састанке одржаване у истом граду. Превиђена је једна неспорна чињеница: дневни ред је овај пут био шири, питања озбиљнија, а већ и почетна решења знатно кон-

¹² Glyn Roberts, *Questioning Development*, Returned Volunteer Action, 2nd edition, June 1984, p. 7.

¹³ Колоквијално назван Брутландов извештај у ствари је извештај Светске комисије за животну средину и развој сачињен 1987. године под званичним називом Наша заједничка будућност (Our Common Future).

¹⁴ О логичком проблему Црног лабуда видети више у: Nasim Nikolas Taleb, *Crni labud: uticaj krajnje neverovatnih zbivanja*, Heliks, Smederevo, 2010.

¹⁵ Nasim Nikolas Taleb, *Crni labud: uticaj krajnje neverovatnih zbivanja*, Heliks, Smederevo, 2010, str. XX.

¹⁶ Преглед агенде самита Г20 представља део ширег истраживања чији су прелиминарни резултати већ објављени у: Марко Дашић, *Особености праксе јавне дипломатије Групе 20 (Г20)*, мастер теза, Универзитет у Београду, Факултет политичких наука, 2012, стр. 22-28.

кретнија и оперативнија. Поред тога, агенда је стално богаћена новим тачкама, чак и оним изван сфера економије и финансија. Група 20 постаје легитимно место представљања, општења и управљања међународним пословима.

Представљање новог формата дипломатског преговарања у оквирима Групе 20 одиграло се, како је већ речено, у Вашингтону 2008. године. Уколико прихватимо значај улоге Пола Мартина у сазивању првог састанка министара финансија и гувернера централних банака, онда заслуге за састанак на врху припадају тадашњем председнику Сједињених Америчких Држава – Џорџу Вокеру Бушу (George Walker Bush).¹⁷ Као домаћин првог самита угостио је шефове држава или влада земаља учесница Г20 и представника Европске уније истог нивоа представљања. Одржан у околностима разбуктале кризе и показане немоћи у њеном обуздавању и санирању већ насталих последица, самит је у потпуности уважао околности и новонастале потребе за брзим деловањем. Произвео је завршни документ дужине десет страна, готово најкраћи у досадашњој „историји самита” Групе 20. Тиме је указано на најмање две ствари: прво, није било времена за детаљније расправљање већ је требало обезбедити консензус у позиву на деловање, друго, половину усвојеног завршног документа самита чини акциони план, чиме је додатно потврђена усмереност резултата првих дипломатских преговора на врху у оквирима Групе 20.

У наредним деловима овог поглавља пажња ће бити усмерена на језичку анализу садржаја декларација свих самита одржаних до 2012. године како би се стекао увид у њихов дневни ред.¹⁸

Декларација самита о финансијским тржиштима и светској економији (Declaration of the Summit on Financial Markets and the World Economy),¹⁹ чији је текст усвојен у Вашингтону, одликује се, пре свега, кратком садржином дужине од само пет страна и шеснаест одвојених тачака. Целокупан текст исказује надахнуће учесника и њихову чврсту решеност да се ефекти кризе умање и предузму сви потребни, могући и нужни кораци како би се реформисањем и подешавањима спречио даљи развој кризе. Тако се у прве две тачке Декларације самита о финансијским тржиштима и светској економији наводи потреба јачања сарадње и заједничког рада на реформама, како се глобална криза не би поновила. Верујући и даље у тржишне принципе, отворену и слободну трговину и делотворно регулисана финансијска тржишта, лидери су се сагласили да би само у таквом амбијенту иновацијама, преду-

¹⁷ Не постоји општа сагласност о томе коме припадају заслуге за подизање нивоа представљања учесника Групе 20 на ниво шефова држава или влада. Најчешће се приписују тадашњем председнику Сједињених Америчких Држава, као домаћину првог одржаног самита 2008. године, али нису ретки извори који указују на то да је идеја иницијално потекла са европског континента (Николас Саркози и Гордон Браун према: Paul Blustein, "A Healthy Fear Factor: The Media as Action-Forces at Summits", in: Colin I. Bradford, Wonhyuk Lim (eds.), *Global Leadership in Transition: Making the G20 More Effective and Responsive*, нав. изд., р. 319.; Gordon Braun, Nicolas Sarkozy i Angela Merkel, према: Juha Jokela, "The G-20: A Pathway to Effective Multilateralism?", *Chaillot Paper No. 125*, Institute for Security Studies, April 21, 2011, р. 31, (доступно на: <http://www.iss.europa.eu/publications/detail/article/the-g-20-a-pathway-to-effective-multilateralism/>, приступљено: 23/08/2012).

¹⁸ Сви даље наведени подаци преузети су из завршних докумената самита чији су извори наведени на адекватним местима.

¹⁹ Декларација доступна на: <http://www.g20.org/images/stories/docs/eng/washington.pdf>, приступљено: 12/06/2012.

зетништвом и динамизмом економија обезбедили раст, запосленост и смањење сиромаштва. Ипак, највећи део текста заузимају усаглашена и усвојена начела реформи финансијских тржишта, конкретне мере које треба предузети, уз подсећање на факторе који су допринели настанку кризе, што је било сасвим оправдано, с обзиром на то да је реч о системским околностима које су захтевале ургентан одговор. Агенда Групе 20, и поред постојећег контекста, није се зауставила само на финансијским питањима. Последње три тачке индикативног су карактера, пре свега за заузимање става о наредним самитима и идентификовању места Г 20 у архитектури глобалне владавине. Наглашавајући важност испуњавања Миленијумских развојних циљева (Millenium Development Goals), разматрања енергетске безбедности, климатских промена, безбедности хране, владавине права, борбе против тероризма, сиромаштва и болести, предводници учесника овог преговарачког процеса указали су на могући посткризни развој дневног реда. Општом приврженошћу партнерским односима и мултилатерализму у даљем превазилажењу предстојећих изазова, лидери су закључили први састанак на врху Групе 20.

Гордон Браун (Gordon Brown), тадашњи премијер Уједињеног Краљевства Велике Британије и Северне Ирске, био је домаћин другог састанка новоуспостављеног формата дипломатског преговарања Г20 после само пет месеци. Самит у Лондону, одржан 2. априла 2009. године, није понудио много новина. Са своје две декларације (Декларација о јачању финансијског система²⁰ и Декларација о испоруци ресурса преко међународних финансијских институција²¹) није значајно допринео додатном проширењу дневног реда, иако се то можда и очекивало. Разматрањем искључиво питања реформи финансијских сектора држава учесница овог преговарачког процеса и Европске уније, на самиту су поновљена начела усаглашена раније у Вашингтону. И циљеви су остали исти. Једина промена која завређује пажњу јесте реформисање Форума финансијске стабилности (Financial Stability Forum) и његова институционализација оличена у установљеном Борду финансијске стабилности (Financial Stability Board), репрезентативнијем, делотворнијем и проширених овлашћења.

Међутим, исте године, 24. и 25. септембра, одржава се и трећи по реду самит Групе 20 у Питсбургу (Pittsburgh). Пажљиво структуриран завршни документ, дужине двадесет и три стране, умногоме је указивао на институционализацију новог формата дипломатског преговарања.²² Усвојеним формулацијама негује се храбрији и прогресивнији приступ управљању међународним пословима. Преамбулом завршног документа, која по броју од тридесет и једне тачке готово равноправно чини његов садржај, уз оперативни део који има педесет, представљена је агенда за будућност Групе 20. Коначно се човек нашао у центру пажње. Лидери Г20 постају свесни да су се „људи забринули да се свет налази на рубу депресије”.²³ Инве-

²⁰ *Declaration on Strengthening the Financial System - London Summit*, April 2, 2009, London, (доступно на: <http://www.g20.utoronto.ca/2009/2009ifi.html>, приступљено: 12/06/2012).

²¹ *Declaration on Delivering Resources through International Financial Institutions*, April 2, 2009, London, (доступно на: <http://www.g20.utoronto.ca/2009/2009delivery.html>, приступљено: 12/06/2012).

²² *Pittsburgh Summit Declaration*, September 24-25, 2009, Pittsburgh, (доступно на: <http://www.g20.org/images/stories/docs/eng/pittsburgh.pdf>, приступљено: 12/06/2012).

²³ *Ibid.*

стирање у људске ресурсе „образовањем, тренинзима, побољшаним условима рада, здравственом заштитом, друштвеном сигурношћу...”²⁴ постаје централна вредност деловања учесника преговарачког процеса Групе 20.

Декларација из Питсбурга је, време ће то и потврдити, постала препознатљива по ономе о чему су се шефови држава или влада и представник ЕУ истог нивоа представљања споразумели да уобличи тачком 19. преамбуле: „Изабрали смо Групу 20 за водећи форум за нашу међународну економску сарадњу”.²⁵ Иако самопрокламована, Г20 на овај начин заузима предводничку улогу у подешавању архитектуре глобалне, у овом случају економске владавине. Додатно, то се тачком 18. и потврђује.²⁶ Дневни ред Г20 је на овом самиту обогаћен још једним елементом. Премда је глобални економски раст формулација присутна у завршним документима и претходно одржаних састанака на врху, у Питсбургу је направљен искорак ка постојаном, одрживом и уравнотеженом глобалном расту. Глобална равнотежа на овај начин постаје једно од кључних питања којима ће се Г20 у будућности посветити, уз нужно смањивање постојећег развојног јаза. Поред тога, глобални раст мора да буде и „зеленији”, како је то прилично бојажљиво уведено тачком 27. преамбуле. Оперативни део завршног документа потврдио је претходно покренута питања, оценио постигнуто и указао на недостатке и преостали посао. Њиме је усвојен и оквир за постојан, одржив и уравнотежен раст, који ће и на наредним самитима заузимати средишно место. Модернизација архитектуре за међународну економску сарадњу, смањење развојне неравнотеже, преиспитивање мандата, мисије и управљања у Међународном монетарном фонду, али и енергетска безбедност и климатске промене заузимају значајно место у завршном документу. Површном анализом агенда из Питсбурга може се оценити сличном агендама из Вашингтона и Лондона, али су поменута питања посвећеном пажњом, бригом, изграђеним консензусом и планом за деловање приказала евидентан напредак у функционисању самит дипломатије Групе 20.

Држава чији се дипломатски и академски допринос развоју Групе 20 често истиче као најзначајнији, захваљујући свом председавању, била је место одржавања четвртог самита. Предводници учесника овог преговарачког процеса састали су се 26. и 27. јуна 2010. године у Торонту. Споразумно постигнуте одлуке уоквирене су и исказане Декларацијом из Торонта, дужине двадесет и седам страница, којој су прикључена и тематски раздвојена три анекса.²⁷ Преамбулом је дато признање до тада оствареним резултатима, уз истовремено указивање на нестабилну обнову економије и незапосленост, као преостале изазове на које треба удружено и споразумно одговорити. Оквир за постојан, одржив и уравнотежен раст опстао је као прокламовани највиши приоритет Групе 20. Реформа финансијског сектора, како је оцењено, још увек није достигла одговарајући и жељени резултат. Због тога је и на овом месту пажња усмерена на приновљавање средстава којима се циљ може бр-

²⁴ Ibid.

²⁵ Ibid.

²⁶ Тачком 18 Декларације из Питсбурга предвиђена је улога Г20 у реформисању глобалне архитектуре како би се одговорило на потребе 21. века.

²⁷ *The G20 Toronto Summit Declaration*, June 26-27, 2010, Toronto, (доступно на: <http://www.g20.org/images/stories/docs/eng/toronto.pdf>, приступљено: 12/06/2012).

же остварити. Међународне финансијске институције и њихов учинак по питању развојних проблема истакнути су као посебна тачка дневног реда и заузимају засебно место у завршном документу. Најзначајнији део представља одељак „Остала питања и предстојећи дневни ред”. Наиме, борба против корупције по први пут бива разматрана на највишем нивоу представљања 19 држава и Европске уније као учесника преговарачког процеса Г20. Премда се своди једино на позивање учесника да ратификују Конвенцију Уједињених нација за борбу против корупције (United Nations Convention against Corruption), не би требало да таква врста проширења дневног реда остане непримећена. Приврженост „зеленој обнови” још увек не заузима круцијално место, што ће и бити случај све до самита одржаног у Лос Кабосу 2012. године, иако је опет једна тачка 41. завршног документа посвећена томе.

Самит одржан у Сеулу (Seoul) 11. и 12. новембра 2010. године представља први такав догађај на територији неке од „сила у повоју” (emerging powers). Предрасуда да су дипломатија на врху и разматрање најважнијих глобалних изазова данашњице резервисани за „велике силе” (great powers), оповргнута је домаћинством Јужне Кореје. Организовањем семинара, конференција и експертских часова представници државе која је председавала Групом 20 предузимају бројне кораке и иницирају претходна питања како би самит оправдао велика, већ у том тренутку посткризна очекивања јавности. Јавност је, такође, у великој мери била укључена у креирање дневног реда. Како је такав организациони приступ допринео садржају завршног документа о којем су се учесници преговарачког процеса удружено споразумели? Својом дужином текста од двадесет и две стране завршни документ је обухватио и три анекса и издвојени акциони план.

Развој се нашао на самом врху приоритета измењене агенде Г20. Тако је интегрални део Декларације лидера самита у Сеулу постао и Анекс II који подразумева „Вишегодишњи акциони план за развој”.²⁸ Самит у Сеулу недвосмислено је произвео консензус о развоју, указао да је приоритет Групе 20 обезбеђивање „заједничког раста” и поновио нужност „сужавања развојног јаза и смањења сиромаштва”.²⁹ Све то је требало постићи заједничким радом, како би се остварила визија о „просперитетној будућности грађана свих држава”.³⁰ Поред поновљених и делимично приновљених изјава и конкретних мера деловања ка остварењу оквира за постојан, одржив и уравнотежен раст, даљих упутстава за реформу међународних финансијских институција (Међународног монетарног фонда и мултилатералних развојних банака), посебно се издвајају исказана потреба за јачањем механизма узајамног надзирања (Mutual Assessment Process), посебан акциони план за борбу против корупције и позив за започињање системских консултација заснованих на односима партнерства. Зелени раст је, поново, заузео маргинално место, једва видљиво уз помен климатских промена.

Република Француска је 2011. године дочекала своје председавање Групом 20 у жеку кризе еврозоне у Европској унији. Иако се очекивало да ће и лидери овог преговарачког процеса сву своју пажњу усмерити на предлоге за њено решавање, са-

²⁸ *The G20 Seoul Summit Leaders' Declaration*, November 11-12, 2010, Seoul, (доступно на: <http://www.g20.org/images/stories/docs/eng/seoul.pdf>, приступљено: 12/06/2012).

²⁹ Ibid.

³⁰ Ibid.

мит у Кану (Cannes) је 4. новембра задржао нит развоја дневног реда започет у Вашингтону 2008. године. На деветнаест страна, подељених на деведесет и пет тачака, Завршна декларација самита у Кану указала је на потребу „изградње заједничке будућности: обновљеним колективним деловањем у корист свих”.³¹

Стеченим увидом у садржај Декларације самита у Кану уочава се чињеница да лидери учесника Г20, по први пут, на самом почетку текста, указују на слабости и недостатке. Тако су представљени слабљење глобалне обнове, неприхватљива стопа незапослености, те и даље постојећа глобална неравнотежа. Питања реформи финансијског сектора поново заузимају значајан део дневног реда, уз занемарљиве измене формулација, предлога за деловање и преосталих послова. Зелени раст је опет разматран, овај пут уз чисту енергију, одрживи развој и упућивање на Рио + 20 конференцију која је тек требало да буде одржана. Оно што је *differentia specifica* завршног документа самита у Кану јесте разматрање глобалне владавине и проширење круга учесника, додуше још увек неинституционализованог. Потврђивана је приврженост транспарентном и делотворном деловању које укључује и полагање рачуна друштву.

Кључни догађај сваког председавања, па и оног које је ту улогу наменило Мексику за 2012. годину, одржан је у Лос Кабосу (Los Cabos) 18. и 19. јуна. Тако је још једна „растућа економија” показала вичност у дипломатији на врху. Испунила је до садашње обавезе председавајућег овим преговарачким процесом на организационо и функционално адекватан начин. Дводневни састанак, сада већ прилично утемељеног формата дипломатског преговарања, произвео је Декларацију лидера Г20, дужине четрнаест страна, подељених на осамдесет и пет тачака.³² Самит у Лос Кабосу, коначно, активно и значајно доприноси разматрању тема које превазилазе настојања усредсређена на санирање последица економске и финансијске кризе. Пажња се усмерава ка, сходно тачки 69, погледу иза постојеће кризе. Она нису у потпуности искључена, али је сада истакнуто место заузела потврда кретању ка постојаном, одрживом и уравнотеженом расту као „врховном приоритету Г20”, установљавању процедура за вредновање полагања рачуна и, најважније, „унапређењу дугорочног просперитета кроз укључиви зелени раст”.³³ Тако је Г20 као „нова парадигма вишестране сарадње” себе утемељила за ново тежиште управљања међународним пословима.³⁴

Развој заузима све значајније место на дневном реду самита Г20. Чини се да га ни постојећа светска жаришта (попут кризе у Сирији, Украјини, проблема Исламске државе) не могу у потпуности засенити. Такво стратешко опредељење Г20 потврђују и речи завршних докумената самита одржаних под председавањем Руске Федерације 2014, односно Аустралије 2015. године.

³¹ *Cannes Summit Final Declaration: Building Our Common Future: Renewed Collective Action for the Benefit of All*, November 3-4, 2011, Cannes, (доступно на: <http://www.g20.org/images/stories/docs/eng/cannes.pdf>, приступљено: 10/06/2012).

³² G20 Leaders Declaration, June 19, 2012, Los Cabos, (доступно на: http://www.g20.org/images/stories/docs/g20/conclu/G20_Leaders_Declaration_2012pdf, приступљено: 21/06/2012).

³³ *Ibid.*

³⁴ *Ibid.*

Декларација лидера Г20 из Санкт Петербурга из септембра 2013. године³⁵ својим обимом задржава дотадашњи тренд ширења обухвата разматраних питања, уз знатно унапређење конкретних мера деловања. На 25 страна, у 114 тачака, развој налази своје истакнуто место проткано читавом садржином документа. Група 20 почиње да испуњава претходно дата обећања, макар када је реч о „снажном, одрживом, укључивом и отпорном развоју” (strong, sustainable, inclusive and resilient growth).³⁶ На овом месту треба истаћи два документа која у потпуности потврђују нашу тврдњу: први, „Санкт Петербуршки извештај о полагању рачуна Г20 о посвећености развоју” (Saint Petersburg Accountability Report on G20 Development Commitments)³⁷ и, други, „Санкт Петербуршки развојни видик” (Saint Petersburg Development Outlook).³⁸ Радна група за развој, коју је Г20 успоставила на самиту у Торонту 2010. године поднела је извештај базиран на 6 принципа развоја,³⁹ 10 поља политике,⁴⁰ и испитивању испуњености дотад истицане привржености учесница Г20 глобалном развоју. Резултати су, став је аутора, потпуно неочекивани, и то у два погледа. Прво, висок проценат привржености одлукама које нису правно обавезујуће није потврда дотадашње праксе у међународним односима. Друго, за релативно кратак период (2010–2013. године) запажена је потпуна институционализација „развојне агенде Г20” у домаћем политичком одлучивању земаља учесница и Европске уније. У матрици испуњености захтева, оних чије испуњење захтева додатне кораке/смернице, привржених чија је имплементација одложена и потпуно игнорисаних обећања која стагнирају, доминантан положај заузеле су прве две категорије.⁴¹ Признање досадашњем учинку само је позив даљем деловању. Група 20 ће морати да изоштри слух за даље проблеме и искористи изграђену позицију у архитектури глобалног управљања. За кључну годину узима се 2015. и то пре свега због завршетка једне ере у борби за одрживи развој: Миленијумски циљеви Уједињених нација доживљавају свој крај. Место мерењу учинака Г20 оставља другим актерима, а себи у налог даје „потребу за флексибилним приступом који ће дозволити буду-

³⁵ G20 Leaders' Declaration, St Petersburg, Russia, September 2013, (доступно на: https://g20.org/wp-content/uploads/2014/12/Saint_Petersburg_Declaration_ENG_0.pdf, приступљено: 10/10/2013).

³⁶ Ibid. p. 20.

³⁷ Saint Petersburg Accountability Report on G20 Development Commitments, (доступно на: <http://www.oecd.org/g20/meetings/saint-petersburg/St-Petersburg-Accountability-Report-G20-Development-Commitments.pdf>, приступљено: 21.03.2015.).

³⁸ Saint Petersburg Development Outlook, (доступно на: https://g20.org/wp-content/uploads/2014/12/Saint%20Petersburg%20Development%20Outlook_0.pdf, приступљено: 21.03.2015.).

³⁹ Принципи развоја Г20 су: фокус на економском расту, глобално развојно партнерство, глобални или регионални системски проблеми, учешће приватног сектора, комплементарност, оријентисаност ка будућности.

⁴⁰ Поља политике преузета су у складу са Вишегодишњим акционим планом за развој усвојеним у Сеулу 2010. године и подразумевају: инфраструктуру, безбедност хране, развој људских ресурса, финансијску укључивост, трговину, приватне инвестиције и креирање послова, отпорни раст, мобилизација домаћих ресурса, дељење знања и укључиви зелени раст који је прихваћен на самиту у Лос Кабосу 2013. године.

⁴¹ На овом месту неће бити детаљно елаборирани сви делови извештаја Радне групе Г20 за развој, јер сматрамо да то није релевантно за доказивање хипотезе рада. Видети више у: *Saint Petersburg Accountability Report on G20 Development Commitments*, (доступно на: <http://www.oecd.org/g20/meetings/saint-petersburg/St-Petersburg-Accountability-Report-G20-Development-Commitments.pdf>, приступљено: 21.03.2015).

ћим председавањима да одговоре на нове приоритете и околности, укључујући и изградњу пост 2015. развојне агенде“.⁴²

Своју посвећеност развоју као све истакнутијој теми дневног реда самита учеснице Г20 доказују поново у Бризбејну 15/16. новембра 2014. године.⁴³ У завршном документу самита, који је имао само 3 стране, развој се у различитом контексту помиње чак 9 пута. Ипак, суштински значајније, завршни документ подржан је са 12 анекса, од којих 4 на мање или више непосредан начин третирају проблем одрживог развоја.⁴⁴ Почевши од „подршке развоју и укључивом расту“ изражене у параграфу 3, преко неговања мултилатерализма упућивањем на „уравнотежавање (...) сарадњом мултилатералних развојних банака са националним развојним банкама“ у параграфу 5 и „унапређења енергетске ефикасности (...) са циљем давања одговора на захтеве одрживог раста и развоја“ у параграфу 18, па све до експлицитне формулације о „привржености искоренивању сиромаштва и развоју“ параграфом 11, самит Г 20 указује, аналитички речено, на најмање две новине. Прво, раније усвојени принципи развоја прожимају готово сваки документ Г 20. Друго, осим исказане политичке привржености „вишим циљевима“, колоквијалним језиком речено, коначно се и у кровном, завршном документу самита назире елементи конкретног деловања које се оперативно разрађује у 12 садржајно различитих текстова, а који у виду анекса чине кор завршеног самита.

Група 20 по први пут усваја снажнији реторички наступ када је реч о сопственом будућем ангажовању по питању развојне агенде. Тражи се „одлучно деловање (...) правремена имплементација политичких мера и уважавање датих обећања“.⁴⁵ Идеја водилга је овог пута исказана јасно: „Развој остаје кључни елемент дневног реда Групе 20“.⁴⁶ Она не постоји само под окриљем Г 20 већ се „излива“ из њених оквира ка другим актерима мултилатералних односа. Поново се потврђује „снажна подршка текућим међувладиним напорима у Уједињеним нацијама да се усвоји инклузивна и на човека концентрисана (people-centred) пост 2015. агенда развоја“.⁴⁷ Сматрамо да је 2015. година кључна за развој „нове“ агенде развоја, глобалног опсега. Пре свега, Миленијумски циљеви развоја исцрпљују свој мандат на крају ове године. Глобални проблем стратешког оријентисања у комплексном окружењу које нуди питање развоја захтева давање брзог одговора. Налазимо га у „преклапајућем чланству“ (overlapping membership) Г20. Као чвориште у којем се преплићу до-

⁴² *Saint Petersburg Development Outlook*, p. 3, (доступно на: https://g20.org/wp-content/uploads/2014/12/Saint%20Petersburg%20Development%20Outlook_0.pdf, приступљено 21.03.2015).

⁴³ Текст завршног документа самита доступан је на: *G20 Leaders' Communiqué Brisbane Summit*, 15-16 November 2014, https://g20.org/wp-content/uploads/2014/12/brisbane_g20_leaders_summit_communique1.pdf, приступљено: 21.01.2015.

⁴⁴ На овом месту нарочито истичемо: *Brisbane action plan*, November 2014, (доступно на: https://g20.org/wp-content/uploads/2014/12/brisbane_action_plan.pdf, приступљено: 21.01.2015); *Growth for All, 2014 Brisbane Development Update*, G20 Development Working Group, (доступно на: https://g20.org/wp-content/uploads/2014/12/2014_brisbane_development_update_final.pdf, приступљено: 21.01.2015);

⁴⁵ *Brisbane action plan*, November 2014, p. 1, (доступно на: https://g20.org/wp-content/uploads/2014/12/brisbane_action_plan.pdf, приступљено: 21.01.2015).

⁴⁶ *Growth for All, 2014 Brisbane Development Update*, G20 Development Working Group, p. 2, (доступно на: https://g20.org/wp-content/uploads/2014/12/2014_brisbane_development_update_final.pdf, приступљено: 21.01.2015);

⁴⁷ *Ibid.* p. 2.

тоци различитих актера међународних односа, Групи 20 нуди се могућност да смер информација окрене у своју корист: да постане место на којем ће се првобитно стварати дневни ред међународних односа.

Одрживи развој на агенди глобалног управљања: преклапајуће чланство Г20 као могуће решење?

Група 20 није међународна организација. Својом је праксом развила облик мултилатерализма који нема сталне органе, свој статут, нити правно обавезујуће документе. Ипак, њена дипломатска активност се са правом може сврстати у групу преговарачких, односно дипломатских процеса. Стално председавање једне од учесница, равномерни интервали састајања, како на министарском, експертском, невладином, тако и на највишем државном нивоу (самит дипломатија) дају нам за право да Г 20 третирамо са извесним степеном институционализације дипломатског представљања и општења. Њена интеракција са другим, универзалним, регионалним и интеррегионалним актерима међународних односа још један је показатељ да Г 20 ствара сопствену структуру дипломатије.

Особени облик мултилатерализма Г 20 одликују најмање три ствари. Прво, своју ексклузивност и оптужбе да је и она сама један од застарелих и неуспешних облика „клуб мултилатерализма”,⁴⁸ потиरे позивањем представника различитих регионалних мултилатералних организација и гостујућих земаља да активно учествују у њеном раду.⁴⁹ Друго, процес допирања до различитих невладиних актера међународних односа бележи сваке године раст активности.⁵⁰ И, треће, за нас најважније, Г20 садржи концепт „преклапајућег чланства”. Наиме, својеврсно преплитање учешћа земаља Г20 у раду других, на први поглед конкурентних међународних форума, може се преточити у њену највећу предност. Додатно, начин на који је Европа надпредстављена право је богатство за истраживаче мултилатерализма.⁵¹

Немогуће је у једном приказу пракси међународног организовања обухватити све чиниоце „тријаде мултилатерализма–интеррегионализма–глобалне владавине”.⁵² Узмимо за пример кратко представљање рада једне универзалне међународ-

⁴⁸ О концепту „клуб мултилатерализма” видети више у: Brian Hocking, "Changing the Terms of Trade Policy Making: From the "Club" to the "Multistakeholder" Model", *World Trade Review*, Vol. 3, No. 1, 2004, pp. 3-26.

⁴⁹ На самиту Г20 у Турској, у Анталији 15–16. новембра 2015. године као гости ће бити позвани Шпанија (као стално позивана држава), Малезија (као председавајућа Удружењем земаља југоисточне Азије), Зимбабве (као председавајући Афричком унијом), Сенегал (као председавајући Новим партнерством за афрички развој), Сингапур, Азербејџан.

⁵⁰ На овом месту битно је само напоменути да је Г20 развила својеврсну мрежу сарадње невладиног сектора у виду форума који значајно доприносе раду самог дипломатског процеса, а који је исказан кроз Think 20, Business 20, Youth 20, Labour 20.

⁵¹ У раду Г20 Европу представљају председник Европске комисије и председник Европског савета (као представници Европске уније), као и представници Уједињеног Краљевства Велике Британије и Северне Ирске, Француске, Немачке и Италије.

⁵² Jelica Stefanović-Štambuk, "Multilateralizam i interregionalizam za novu arhitekturu globalne vladavine", *Godišnjak Fakulteta političkih nauka*, vol. 3, br. 3, 2009, str. 418.

не организације као чиниоца мултилатерализма (УН), једне регионалне међународне организације (ASEAN) и једног савременог отелотворења интеррегионализма (ЗГ).⁵³ Избор смо начинили према критеријуму ангажовања на решавању проблема одрживог развоја, преклапајућег чланства са Групом 20 и синтезом критика њене дипломатије.

Преглед теоријских расправа о унапређењу дипломатског деловања Групе 20 нужно се у једном свом делу усредсређује на неколико груписаних питања: она која разматрају а) даље проширење круга учесника преговарачког процеса Г20, б) тренутно неравномерну географску представљеност и в) игнорисање актуелних економских показатеља. Посебно се, као релевантне, истичу оне расправе усмерене на заговарање алтернативне, а према појединим оценама и комплементарне структуре мултилатерализма уобличене као Група глобалне владавине (Global Governance Group) или скраћено ЗГ. Група којој је име доделила министарка спољних послова Лихтенштајна Аурелија Фрик (Aurelia Frick) активно делује од 2009. године. Идеје створене у њеном оквиру о „променљивој геометрији“⁵⁴ Групе 20, јачању самог процеса и укоренјивању њене легитимности од велике су важности за разумевање савременог функционисања Г20. Као таква, својим деловањем указала је и на потребу подешавања архитектуре глобалне владавине. Представљањем њених недостатака пружила је јавности увид у предлоге њеног делотворног сређивања. Устајањем против „клуб модела“ мултилатерализма и додељивањем негативне вредности „тенденцији стварања група“ и сама је одговорила сличним средствима. Ипак, тренд популарних назива група са различитим бројевима, у зависности од броја учесника процеса на овом месту, бива прекинут. Уместо додељеног броја, нова структура мултилатералне дипломатије ситуирала је себе у архитектури глобалне владавине. Тиме је одстранила искључивост поводом учешћа нових актера глобалних послова у њеном раду. Указала је и на потребу за свежим идејама о подешавању начина управљања међународним пословима. Себе је представила као „групу за притисак која за циљ има оснажење консултативности, укључивости и транспарентности преговарачког процеса Г20“.⁵⁵ Неспорно је потврдила значај Групе 20. Он се огледа пре свега у додељеној, или чак прецизније речено, признатој предводничкој улози коју Г20 поседује. Додатно, придружена јој је и одговорност за сређивање архитектуре глобалне владавине. Указано поверење и представљена подршка нису безусловни. Како би Група 20 и легитимно деловала на предвиђен начин, потребно је да изврши интерна подешавања. Група глобалне владавине је као „делотворна група са снажним интелектуалним садржајем“⁵⁶ предложила ну-

⁵³ Делови анализе рада Групе глобалне владавине преузети су из ранијег рада аутора: Марко Дашић, *Особености праксе јавне дипломатије Групе 20 (Г20)*, мастер теза, Универзитет у Београду, Факултет политичких наука, 2012.

⁵⁴ Променљива геометрија (variable geometry) подразумева обавезу Групе 20 да позива значајне и заинтересоване актере када се у оквиру овог преговарачког процеса расправља о питањима од секторског интереса.

⁵⁵ Iftexhar Ahmed Chowdhury, "The Global Governance Group ('3G') and Singaporean Leadership: Can Small Be Significant", *ISAS Working Paper*, No. 108, May 19, 2010, p. 2. (доступно на: http://www.boell.org/downloads/ISAS_3GThe_Global_Governance_Group_19052010134423.pdf, приступљено: 12/08/2012).

⁵⁶ Ibid, p. 7.

жност институционалне повезаности Г20 и Организације уједињених нација. Наиме, Г20 мора да делује уз сагласност „Г172”. Усвојеним оквиром деловања уобличеним у документ под називом „Јачање оквира за ангажовање неучесника Групе 20” (Strengthening the Framework for G20 Engagement of Non-Members) од 11. марта 2010. године потврђени су дотадашњи циљеви деловања и сврхе постојања. Група 20 мора да призна реалност која недвосмислено једино Организацији уједињених нација, као глобалном телу са универзалним чланством, признаје неупитни легитимитет. Логичким следом, генерални секретар Уједињених нација мора „формалније” да буде повезан са преговарачким процесом Г20.

Уједињене нације, с друге стране, сматрају се најактивнијим актером међународних односа у решавању питања одрживог развоја. Ближи се крај Миленијумским циљевима развоја и с правом постављају два питања: а) да ли су циљеви испуњени; б) каква је будућност одрживог развоја на агенди Уједињених нација?

Организација Уједињених нација сматра се актером предводником у постављању одрживог развоја на дневни ред одлучивања о светским пословима. Разматрање генезе нужно одводи у 1972. годину и на Конференцију Уједињених нација о људском окружењу (United Nations Conference on the Human Environment) одржаној у Стокхолму. Већ тада је уочено да се „без пажљивог управљања, ресурси попут хране, воде и енергије исцрпљују водећи у извесну глобалну кризу”.⁵⁷ Ипак, прави продор у међународне односе одрживи развој концептуално доживљава након Брундландовог извештаја 1987. године. Тада је питање како пронаћи решење за „задовољавање потреба данашње, а без ускраћивања могућности да своје потребе задовоље наредне генерације”⁵⁸ било кључно. Уследила је затим и Конференција Уједињених нација о животној средини и развоју (United Nations Conference on Environment and Development) у Рио де Жанеиру 1992. године, када су утврђени принципи одрживог развоја, позивајући се на сједињена три стуба: економски развој, социјалну једнакост и заштиту животне средине.⁵⁹ Мултилатерална активност УН на даљој разради усвојених принципа није недостајала. У Њу Јорку је 1997. године у Јоханесбургу 2002. године одржан самит (Earth Summit +5) Светски самит о одрживом развоју (World Summit on Sustainable Development). Нарочити значај самита у Јоханесбургу огледа се у померању тежишта одрживог развоја са „питања заштите животне средине ка проблемима друштвеног и економског развоја”.⁶⁰ Последица је била још важнија: коначно је начињен корак ка интеграцији са Миленијумским развојним циљевима.

Данас, после 15 година од усвајања, Миленијумски развојни циљеви уступају своје место Циљевима одрживог развоја (Sustainable Development Goals). Започети посао није довршен. За септембар 2015. године предвиђена је конференција УН на којој ће и званично бити утврђени „нови” развојни циљеви који би требало да координи-

⁵⁷ "A Brief History of Sustainable Development", Communities and Social Identities Research Group, Bath Spa University.

⁵⁸ "Sustainable Development: From Brundtland to Rio 2012", Background paper prepared for consideration by the High Level Panel on Global Sustainability at its first meeting, 19 September 2010, p. 2.

⁵⁹ Ibid., p. 2.

⁶⁰ Ibid., p. 8.

рају све политике у наредних 15 година. Иницијални корак начињен је Извештајем генералног секретара Уједињених нација⁶¹, који је на захтев земаља чланица УН извршио синтезу широког спектра вођених расправа о пост-2015. агенди одрживог развоја. Шестостубна структура начела одрживог развоја предвиђена је за изградњу „достojанства: окончањем сиромаштва и борбом против неједнакости“⁶², позиционирањем човека у средиште „осигурањем здравог живота, знања и укључивањем жена и деце“⁶³, стварањем услова за „напредак: растом снажне, укључујуће и трансформативне економије“⁶⁴, глобалним опсегом деловања усмереним ка „планети: заштитом екосистема за сва друштва и целокупно потомство“⁶⁵, достизањем „правде: унапређењем безбедних и мирољубивих друштава и јаким институција“⁶⁶, а све заједно у „партнерству: покретањем глобалне солидарности за одрживи развој“⁶⁷.

Удружење земаља југоисточне Азије својим деловањем нуди комплементарну визију одрживог развоја Уједињеним нацијама. Своју претпоставку темељимо на најмање два аргумента: а) интеграција АСЕАН економске заједнице започиње 2015. године; б) сједињење принципа Миленијумских развојних циљева са досадашњим стратегијама АСЕАН омогућава даљу надоградњу ка Циљевима одрживог развоја УН. Развој у темељном документу АСЕАН економске заједнице заузима већ на први поглед истакнуто место. Наиме, у тексту од тек нешто више од 50 страна, развој се у различитим контекстима помиње чак 72 пута.⁶⁸ Социо-културна заједница у свом основном документу надилази претходну, помињући развој на чак 190 места.⁶⁹ Одрживи развој обитава на агенди АСЕАН и нешто раније, а значајни преговарачки резултати ове регионалне међународне организације преточени су у Декларацију о одрживости животне средине (ASEAN Declaration on Environmental Sustainability). Заједнички циљ земаља да постану „чисти и зелени АСЕАН“⁷⁰, уз „унапређење регионалне сарадње у дељењу и примени добрих пракси одрживе животне средине“⁷¹, како би се испунила очекивања и „потребе грађана АСЕАН“⁷², а све то у сагласности са Миленијумским циљевима развоја одлична су основа за даљу надоградњу политике одрживог развоја. Својом позицијом у Г20 са једним сталним

⁶¹ "The road to dignity by 2030: ending poverty, transforming all lives and protecting the planet", Synthesis report of the Secretary-General on the post-2015 sustainable development agenda, 4 December 2014, (доступно на: http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/69/700&Lang=E, приступљено: 12/03/2015).

⁶² Ibid., p. 1.

⁶³ Ibid., p. 1.

⁶⁴ Ibid., p. 1.

⁶⁵ Ibid., p. 1.

⁶⁶ Ibid., p. 1.

⁶⁷ Ibid., p. 1.

⁶⁸ "ASEAN Economic Community Blueprint", Jakarta: ASEAN Secretariat, January 2008 (Доступно на: <http://www.asean.org/archive/5187-10.pdf>, приступљено: 12/03/2015.).

⁶⁹ "ASEAN Socio-Cultural Community Blueprint", Jakarta: ASEAN Secretariat, June 2009 (Доступно на: <http://www.asean.org/archive/5187-19.pdf>, приступљено: 12/03/2015.).

⁷⁰ *ASEAN Declaration on Environmental Sustainability*, Singapore, November 20, 2007, Article 1. (Доступно на: <http://www.asean.org/news/item/asean-declaration-on-environmental-sustainability>, приступљено: 12/03/2015).

⁷¹ Ibid., Article 2.

⁷² Ibid., Article 7.

чланом (Индонезија), стално позиваним председавајућим (2015. године то ће бити Малезија), и Сингапуром као најчешће позиваним гостом на самитима Г20, АСЕАН има могућност да у мрежи глобалног управљања заузме предводничку регионалну улогу: имплементацијом решења усвојених на нивоу Г20 у складу са поседованим институционалним капацитетима и механизмима.

Ипак, несумњиво је да и даље постоји непремостиви јаз између настајућег мултилатералног света и чињеничног стања из којег тај новонастајући систем управљања израња. Друго, општост у приступу проблемима актера, попут Г20, УН или АСЕАН у сталном је сукобу са стварним националним потребама, а појединац не види резултате стратешких опредељења и високо постављених циљева. Исказана брига о одрживом развоју превазилази своју полувековну мултилатералну историју без суштинске интеграције у државну, регионалну или локалну политику. Чини се да су критичари у праву када тврде да је једино што је потребно „направити тежак избор и прећи са речи на дела“⁷³, а све то уз „корените структурне промене у начину друштвеног управљања економијом“.⁷⁴

Уместо закључка: Група 20 као предводник у мрежи глобалног управљања

Данашњом структуром, деловањем и оствареним учинцима Група 20 оправдава теоријску претпоставку о једном од кључних процеса удруженог и споразумног доношења одлука, њиховог заједничког и одговорног спровођења и последичног полагања рачуна друштву. Прогресивно ширење агенде новим тачкама дневног реда, уз видљиву уређеност већ разматраних питања само су неки од показатеља оствареног напретка. Додатну потврду за наведену чињеницу пружа и недавно завршен самит у Лос Кабосу примењеним свеобухватним приступом у стварању дневног реда. Све истакнутије место у том процесу заузима указивање на недостатности архитектуре глобалног управљања. Упутно је, стога, упустити се у даље испитивање предводничке улоге Групе 20 у пословима њеног сређивања.

Група 20 је, као самопрокламовани водећи форум за међународну економску сарадњу, доделила себи предводничку улогу у подешавању архитектуре глобалног управљања. На тај начин праксама јавне дипломатије представља себе и другима. Стога нису ретке перцепције Г20 као „најзначајнијег развоја у глобалном управљању у двадесет и првом веку“.⁷⁵ Не одустају ни они који Г20 посматрају као à la carte мултилатерализам (термин Ричарда Хаса (Richard Haass)), који подразумева да различите мултилатералне организације и форуми поседују једино инструменталну

⁷³ "Sustainable Development: From Brundtland to Rio 2012", Background paper prepared for consideration by the High Level Panel on Global Sustainability at its first meeting, 19 September 2010, p. 2.

⁷⁴ Ibid., p. 2.

⁷⁵ Juha Jokela, "The G-20: A Pathway to Effective Multilateralism?", nav. izd., p. 11. (доступно на: <http://www.iss.europa.eu/publications/detail/article/the-g-20-a-pathway-to-effective-multilateralism/>, приступљено: 23/08/2012).

вредност за велике силе и њихове на интересима засноване политике.⁷⁶ Свакако су бројнији они који Г20 посматрају као „средншмо место предводништва у двадесет и првом веку“⁷⁷ које ће „превазићи застој у реформи мултилатералних структура“⁷⁸ и извршити подешавања и померања“ од блокова ка коалицијама консензуса“.⁷⁹

Оличење лидерства у покретању промена и исказивању потребе системског подешавања глобалног управљања представљају поједини делови завршних докумената самита Групе 20. Иако се тачком 2. Декларације самита о финансијским тржиштима и светској економији из 2008. године бојажљиво сугерише потреба за „реформама како се глобална криза не би поновила“⁸⁰, крупнији искораци прављени су сукцесивно на наредним састанцима на врху овог преговарачког процеса. Не само преименовањем, већ и суштинском изменом Борда за финансијску стабилност, раније постојећег Форума за финансијску стабилност, предузети посао предводништва у сређивању архитектуре глобалног управљања представио је и прве резултате на лондонском самиту. Дипломатско преговарање шефова држава или влада и представника ЕУ одговарајућег нивоа представљања у Питсбургу остварује додатни напредак. Реформисање мандата, мисије и начина управљања Међународним монетарним фондом, како би се побољшали кредибилитет, легитимност и делотворност ове институције постаје истакнута тачка дневног реда овог, али и наредних самита. Потврда се проналази већ у Торонту 2010. године. Посебним Анексом III, прикљученим завршној декларацији самита, истиче се значај реформи међународних финансијских институција, а списку делова архитектуре глобалне владавине спремних за сређивање додају се Група светске банке и мултилатералне развојне банке. Док су исте године у Сеулу предводници учесника преговарачког процеса Г20 споразумно потврдили циљеве раније усвојене у Торонту, питања глобалног управљања у Кану 2011. године добијају засебно место у издвојеном поглављу завршног документа. Позивањем на раније објављен извештај председника владе Уједињеног Краљевства Велике Британије и Северне Ирске, Дејвида Камерона, о глобалној владавини (David Cameron Report on Global Governance), лидери су, тачком 91. Декларације, недвосмислено потврдили да Г20, својом „јединственошћу у окупљању главних економија, напредних и растућих (...) и положајем у општем оквиру међународног управљања“⁸¹ предводи у пословима сређивања архитектуре глобалне владавине.

⁷⁶ Одређење преузето из: Juha Jokela, "The G-20: A Pathway to Effective Multilateralism?", *nav. izd.*, p. 58. (доступно на: <http://www.iss.europa.eu/publications/detail/article/the-g-20-a-pathway-to-effective-multilateralism/>, приступљено: 23/08/2012).

⁷⁷ Wendy R. Sherman, "The G20 Takes Center Stage as a Twenty-First-Century Leadership Forum" in: Colin I. Bradford, Wonhyuk Lim (eds.), *Global Leadership in Transition: Making the G20 More Effective and Responsive*, *nav. izd.*, pp. 304-311.

⁷⁸ Johannes F. Linn, "How the G20 Can Break the Stalemate in the Reform of the Multilateral Development System: Proposals for Action", in: Colin I. Bradford, Wonhyuk Lim (eds.), *Global Leadership in Transition: Making the G20 More Effective and Responsive*, *nav. izd.*, pp. 224-235.

⁷⁹ Stewart Patrick, "The G20: Shifting Coalitions of Consensus Rather than Blocs", in: Colin I. Bradford, Wonhyuk Lim (eds.), *Global Leadership in Transition: Making the G20 More Effective and Responsive*, *nav. izd.*, pp. 257-264.

⁸⁰ Доступно на: <http://www.g20.org/images/stories/docs/eng/washington.pdf>, приступљено: 12/06/2012.

⁸¹ *Cannes Summit Final Declaration: Building Our Common Future: Renewed Collective Action for the Benefit of All*, November 3-4, 2011, Cannes, (Доступно на: <http://www.g20.org/images/stories/docs/eng/cannes.pdf>, приступљено: 10/06/2012).

Сматрамо да је досадашњим деловањем Групе 20 успостављена нова парадигма као приновљени образац мултилатерализма, одговоран за предохрану потенцијалних криза и колебања у архитектури глобалне владавине. Истоврстан одговор представљен је и Декларацијом из Лос Кабоса.⁸² Додатно су, на неформалном састанку министара иностраних послова у фебруару 2012. године, истражене могућности за делотворнији допринос одговору на изазове глобалне владавине. Преостаје да се постојећим и наредним председавањима начине даљи кораци у већ започетим напорима глобалног допирања како би се прибавила подршка за управљачке одлуке о подешавању архитектуре глобалне владавине. Остаје као неспорна чињеница да је Група 20 „успешно одговорила на финансијску кризу 2008-09, затим предупредила ескалацију евро кризе да постане глобална, а данас је постала управљачки одбор који побољшава финансијске реформе, економски раст, трговину, развој, заштиту животне средине (...)“⁸³.

Библиографија

[1] "A Brief History of Sustainable Development", Communities and Social Identities Research Group, Bath Spa University.

[2] "ASEAN Economic Community Blueprint", Jakarta: ASEAN Secretariat, January 2008 (Доступно на: <http://www.asean.org/archive/5187-10.pdf>, приступљено: 12/03/2015.).

[3] "ASEAN Socio-Cultural Community Blueprint", Jakarta: ASEAN Secretariat, June 2009 (Доступно на: <http://www.asean.org/archive/5187-19.pdf>, приступљено: 12/03/2015.).

[4] "Sustainable Development: From Brundtland to Rio 2012", Background paper prepared for consideration by the High Level Panel on Global Sustainability at its first meeting, 19 September 2010.

[5] Annan, Kofi A., "Problems Without Passports", *Foreign Policy*, vol. 32, no. 5, 2002

[6] *ASEAN Declaration on Environmental Sustainability*, Singapore, November 20, 2007 (доступно на: <http://www.asean.org/news/item/asean-declaration-on-environmental-sustainability>, приступљено: 12/03/2015.).

[7] Baylis, John, Steve Smith, & Patricia Owens (eds.), *The Globalization of World Politics: An Introduction to International Relations*, 5th edn., New York: Oxford University Press, 2011

[8] Blustein, Paul, "A Healthy Fear Factor: The Media as Action-Forces at Summits", in : Colin I. Bradford, Wonhyuk Lim (eds.), *Global Leadership in Transition: Making the G20 More Effective and Responsive*, Brookings Institution Press, Washington DC and Korea Development Institute, 2011.

[9] *Brisbane action plan*, November 2014, (доступно на: https://g20.org/wp-content/uploads/2014/12/brisbane_action_plan.pdf, приступљено: 21.01.2015.).

[10] *Cannes Summit Final Declaration: Building Our Common Future: Renewed Collective Action for the Benefit of All*, November 3-4, 2011, Cannes, (доступно на: <http://www.g20.org/images/stories/docs/eng/cannes.pdf>, приступљено: 10/06/2012).

⁸² Наведено према: *G20 Leaders Declaration*, June 19, 2012, Los Cabos, (Доступно на: http://www.g20.org/images/stories/docs/g20/conclu/G20_Leaders_Declaration_2012pdf, приступљено: 21/06/2012).

⁸³ John Kirton, *Explaining G20 Summit Success*, Paper prepared for a presentation to the Queensland Branch of the Australian Institute of International Affairs, Brisbane, Australia, December 17, 2013, Доступно на: <http://www.g20.utoronto.ca/biblio/kirton-aiia-2013.html>, приступљено 12.01.2015).

[11] Chowdhury, Iftekhar Ahmed, "The Global Governance Group ('3G') and Singaporean Leadership: Can Small Be Significant", *ISAS Working Paper*, No. 108, May 19, 2010, p. 2. (доступно на: http://www.boell.org/downloads/ISAS_3GThe_Global_Governance_Group_19052010134423.pdf, приступљено: 12/08/2012).

[12] Chowdhury, Iftekhar Ahmed, "The Global Governance Group ('3G') and Singaporean Leadership: Can Small Be Significant", *ISAS Working Paper*, No. 108, May 19, 2010, p. 2. (доступно на: http://www.boell.org/downloads/ISAS_3GThe_Global_Governance_Group_19052010134423.pdf, приступљено: 12/08/2012).

[13] Colin I. Bradford and Lim Wonhyuk, "Toward the Consolidation of the G20: From Crisis Committee to Global Steering Committee" in: Colin I. Bradford, Lim Wonhyuk (eds.), *Global Leadership in Transition: Making the G20 More Effective and Responsive*, Brookings Institution Press, Washington DC and Korea Development Institute, 2011, pp. 1-10

[14] Cooper, Andrew, Brian Hocking, "Governments, Non-governmental Organizations and Re-calibration of Diplomacy", *Global Society*, Vol. 14, No. 3, 2000, pp. 361-376

[15] Дашић, Марко, *Особености праксе јавне дипломатије Групе 20 (Г20)*, мастер теза, Универзитет у Београду, Факултет политичких наука, 2012.

[16] *Declaration on Delivering Resources through International Financial Institutions*, April 2, 2009, London, (доступно на: <http://www.g20.utoronto.ca/2009/2009delivery.html>, приступљено: 12/06/2012).

[17] *Declaration on Strengthening the Financial System - London Summit*, April 2, 2009, London, (доступно на: <http://www.g20.utoronto.ca/2009/2009ifi.html>, приступљено: 12/06/2012).

[18] *Declaration Summit on Financial Markets and the World Economy*, November 15, 2008, Washington, DC, (доступно на: <http://www.g20.org/images/stories/docs/eng/washington.pdf>, приступљено: 12/06/2012).

[19] *G20 Leaders Declaration*, June 19, 2012, Los Cabos, (доступно на: http://www.g20.org/images/stories/docs/g20/conclu/G20_Leaders_Declaration_2012.pdf, приступљено: 21/06/2012).

[20] *G20 Leaders' Declaration*, St Petersburg, Russia, September 2013, доступно на: https://g20.org/wp-content/uploads/2014/12/Saint_Petersburg_Declaration_ENG_0.pdf, приступљено: 10/10/2013).

[21] *G20 Leaders' Communiqué Brisbane Summit*, 15-16 November 2014, (доступно на: https://g20.org/wp-content/uploads/2014/12/brisbane_g20_leaders_summit_communique1.pdf, приступљено: 21.01.2015.).

[22] *Growth for All, 2014 Brisbane Development Update*, G20 Development Working Group, (доступно на: https://g20.org/wp-content/uploads/2014/12/2014_brisbane_development_update_final.pdf, приступљено: 21.01.2015.).

[23] Hocking, Brian, "Changing the Terms of Trade Policy Making: From the "Club" to the "Multistakeholder" Model", *World Trade Review*, Vol. 3, No. 1, 2004, pp. 3-26.

[24] Jokela, Juha, "The G-20: A Pathway to Effective Multilateralism?", *Chaillot Paper No. 125*, Institute for Security Studies, April 21, 2011, p. 31, (доступно на: <http://www.iss.europa.eu/publications/detail/article/the-g-20-a-pathway-to-effective-multilateralism/>, приступљено: 23/08/2012).

[25] Kang, Sung Jin, *Green Growth and Sustainable Development in G20: Performance and Prospects*, (доступно на: http://cid.kdi.re.kr/upload/20120921-3_4.pdf, приступљено: 12/03/2015).

[26] Khanna, Parag, *The Second World: How Emerging Powers Are Redefining Global Competition In The Twenty-First Century*, London: Penguin Books, 2009.

[27] Kirton, John, *Explaining G20 Summit Success*, Paper prepared for a presentation to the Queensland Branch of the Australian Institute of International Affairs, Brisbane, Australia, December 17, 2013., доступно на: <http://www.g20.utoronto.ca/biblio/kirton-aiia-2013.html>, приступљено 12.01.2015).

[28] Linn, Johannes F., „How the G20 Can Break the Stalemate in the Reform of the Multilateral Development System: Proposals for Action”, in: Colin I. Bradford, Wonhyuk Lim (eds.), *Global Leadership in Transition: Making the G20 More Effective and Responsive*, Brookings Institution Press, Washington DC and Korea Development Institute, 2011, pp. 224-235

[29] Mahbubani, Kišor, „Velika konvergencija: Azija, Zapad i logika jednog sveta”, Centar za međunarodnu saradnju i održivi razvoj, I izdanje, Beograd, 2015.

[30] Nye, Joseph S., *The Future of Power*, New York: Public Affairs, 2011.

[31] Patrick, Stewart, „The G20: Shifting Coalitions of Consensus Rather than Blocs”, in: Colin I. Bradford, Wonhyuk Lim (eds.), *Global Leadership in Transition: Making the G20 More Effective and Responsive*, Brookings Institution Press, Washington DC and Korea Development Institute, 2011, pp. 257-264.

[32] *Pittsburgh Summit Declaration*, September 24-25, 2009, Pittsburgh, (доступно на: <http://www.g20.org/images/stories/docs/eng/pittsburgh.pdf>, приступљено: 12/06/2012).

[33] Roberts, Glyn, *Questioning Development*, Returned Volunteer Action, 2nd edition, June 1984.

[34] Ruggie, John Gerard, „Multilateralism: The Anatomy of an Institution” in: John Gerard Ruggie (ed.), *Multilateralism Matters: The Theory and Praxis of an Institutional Form*, Columbia University Press, New York, 1993.

[35] *Saint Petersburg Accountability Report on G20 Developmet Commitments*, (доступно на: <http://www.oecd.org/g20/meetings/saint-petersburg/St-Petersburg-Accountability-Report-G20-Development-Commitments.pdf>, приступљено: 21.03.2015).

[36] *Saint Petersburg Development Outlook*, (доступно на: https://g20.org/wp-content/uploads/2014/12/Saint%20Petersburg%20Development%20Outlook_0.pdf, приступљено 21.03.2015.).

[37] Scholte, Jan Aart, „Introduction”, in: Jan Aart Scholte (ed.), *Building Global Democracy? Civil Society and Accountable Global Governance*, New York: Cambridge University Press, 2011

[38] Sherman, Wendy R., „The G20 Takes Center Stage as a Twenty-First-Century Leadership Forum” in: Colin I. Bradford, Wonhyuk Lim (eds.), *Global Leadership in Transition: Making the G20 More Effective and Responsive*, Brookings Institution Press, Washington DC and Korea Development Institute, 2011, pp. 304-311.

[38] Slaughter, Anne-Marie, *A New World Order*, Princeton University Press, Princeton, 2004.

[40] Stefanović-Štambuk, Jelica, „Multilateralizam i interregionalizam za novu arhitekturu globalne vladavine”, *Godišnjak Fakulteta političkih nauka*, vol. 3, br. 3, 2009.

[41] Taleb, Nasim Nikolas, *Cmi labud: uticaj krajnje neverovatnih zbivanja*, Heliks, Smederevo, 2010.

[42] *The G20 Seoul Summit Leaders' Declaration*, November 11-12, 2010, Seoul, (доступно на: <http://www.g20.org/images/stories/docs/eng/seoul.pdf>, приступљено: 12/06/2012).

[43] *The G20 Toronto Summit Declaration*, June 26-27, 2010, Toronto, (доступно на: <http://www.g20.org/images/stories/docs/eng/toronto.pdf>, приступљено: 12/06/2012).